

Toekomstvisie Bos en Samenleving

11 werven voor een rijker bos ten dienste van een rijkere samenleving

door Maurits de Groot, Projectcoördinator Particulier Bosbeheer – APB-NB

Op 17 november 2017 presenteerde het Bosforum een nieuwe visie voor Bos in Vlaanderen. Deze visie is het resultaat van een intens proces dat werd opgestart in het voorjaar van 2017 en waarbij een zeer brede groep actoren werd betrokken. Aan het proces werd onder meer bijgedragen door uiteenlopende sectoren als jeugd, landbouw, gezondheid en natuur. Er ging aandacht naar uiteenlopende thema's als bio-economie, biodiversiteit, klimaat en stadsplanning. Er waren bijdragen uit het middenveld, uit de bedrijfswereld, uit de administratie en uit de academische wereld. Het resultaat: een breed omvattende visie als basis voor het toekomstig Vlaams bosbeleid!

Het proces is begin 2017 gestart met het afnemen van 20 verschillende interviews bij professionals uit de bovenstaande sectoren. Vanuit verschillende hoeken van de samenleving werd een stuurgroep samengesteld die zicht heeft gehouden op de ontwikkelingen van de visie. Op deze manier hebben vele organisaties kunnen meedenken over de opmaak van de visie. Naast bosbeheerders werden ook natuurverenigingen, jeugdorganisaties, gezondheidsinstellingen, houtverwerkende bedrijven, agrariërs, steden en gemeenten, wetenschappers, belangenvertegenwoordigers en nog veel meer mee betrokken bij het proces via verschillende Rondetafels en bilaterale gesprekken. Dit heeft geleid tot een document dat zowel door overheden als particulieren wordt gedragen.

De slotconferentie van 17 november was naast de afsluiting van een intens traject ook de start van een nieuwe dynamiek waarbij de Vlaamse bosbeheerders en gebruikers samen met de Vlaamse Overheid werken aan toekomstbestendige bossen in Vlaanderen. De toekomstvisie ondersteund hierbij het beleid met 11 verschillende werven die in 6 thema's zijn vervat.

Thema 1. De ecologische functies van het bos

Slechts 15% van het Vlaamse bos kan worden beschouwd als "oud bos", wat betekent dat het reeds voorkwam ten tijde van de opmaak van de Ferrariskaart in 1775. Een steeds intensiever landgebruik in combinatie met een sterke bevolkingsgroei hebben een grote druk op het buitengebied gelegd. Heel wat waardevolle bossen met hun karakteristieke flora en fauna verdwenen. Het is tijd om het tij te keren. In Vlaanderen worden hierrond al langer goede inspanningen geleverd. Toch blijft de inzet op biodiversiteit ontzettend belangrijk. Meer diverse bossen kunnen zich beter wapenen tegen verstoringen zoals toenemende droogte of een verhoogd stormrisico.

© Jan.Mann

Beleidswerf 1. Versterk verder het goed ecologisch evenwicht van onze bossen. Vergroot het bosareaal. Zet daarbij in op uitbreiding van bestaande bossen, zodat zij alle functies ten volle kunnen ontwikkelen. Houd steeds voor ogen dat een goede biodiversiteitsbasis een belangrijke voorwaarde vormt voor gezonde en duurzame bossen.

Beleidswerf 2. Haal het bos uit zijn isolement en differentieer het bosbeleid. Houd rekening met het bestaan van verschillende types 'bos', waarbij grote aaneengesloten bossen een andere benadering krijgen dan kleine bosnippen, geïsoleerde bomengroepen, kleine landschapselementen, bomen in een bewoonde omgeving ... Kom daarbij tot een totaalvisie die de diverse types een eigen plaats en functie geeft. Ontwikkel een 'landschappelijke' visie waarin verschillende bostypes een plaats hebben en in relatie staan tot hun omgeving. Leg hierbij de link naar Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) en maak gebruik van de landschapsbeelden die in sommige provincies worden ontwikkeld.

Beleidswerf 3. Ga na welke stappen moeten worden gezet om de negatieve impact van globalisering en klimaatverandering op onze bossen in te perken. Stimuleer onderzoek en kennisontwikkeling en integratie van nieuwe inzichten ter zake. Zet het beleid in op weerbaarheid. Verhoog de variatie in soorten, leeftijd en structuur en draag zorg voor behoud en herstel van goede bosbodems.

Thema 2. De Productiefunctie van het Bos

Hout is een belangrijk natuurproduct. Het is aange- naam, decoratief, multi-inzetbaar en bovendien her- nieuwbaar en makkelijk te recyclen. Wanneer hout groeit slaat het CO₂ op. Dat terwijl alternatieve bouw- materialen zoals kunststoffen, staal, beton en alumini- um voor een significante CO₂-uitstoot zorgen. Van het totale houtgebruik in Vlaanderen komt slechts 5% van het hout uit het Vlaamse bos. Vlaanderen moet naar de toekomst haar verantwoordelijkheid nemen en haar zelfvoorzieningsgraad opkrikken. Het is duidelijk dat duurzame houtproductie een hoge prioriteit verdient bij de transitie naar een duurzame circulaire economie.

Beleidswerf 4. Zet in op het versterken van de band tus- sen de houtproductie uit Vlaamse bossen en de lokale en regionale markt. Een mogelijke aanzet daartoe kan gele- verd worden door in te zetten op een rol van 'facilitator',

die de Vlaamse markt, zowel inzake productie, verwer- king als eindconsumptie kent en de houtverwerkende nijverheid koppelt aan datgene wat onze Vlaamse (bio) diverse bossen te bieden hebben. Maak een verbinding naar het beleidsveld economie, zodat ook van daaruit be- leidsinstrumenten kunnen worden ingezet.

© Lisa-skorpion

Thema 3. De sociale-, milieu- en gezondheidsfuncties van het bos

In het steeds gehaastere leven is het bos een oase van rust en bezinning. Uit onderzoek blijkt dat bossen een uitermate positieve invloed hebben op de gezondheid. Bossen en bomen vangen fijnstof af en filteren en koe- len de lucht. Een regelmatig bosbezoek versterkt het immuunsysteem. Spelen in het bos is essentieel voor de ontwikkeling van de motoriek van jonge kinderen. De natuur blijkt ook een mentale vluchtheuvel met welda- dige effecten op onze hersenen. De impact van een kwa- liteitsvolle groene ruimte is dus groot. Al die troeven van het bos missen hun effect niet op het economisch

© NKBV

vlak. Investeren in bos bezorgt ons een enorme besparing op de zorgkosten.

Beleidswerf 5. Voer een actief beleid dat de bijdrage van bos, bomen en groen aan zowel de preventieve als de curatieve gezondheidszorg integreert. Bouw bruggen tussen het bos- en natuurbeleid en het gezondheidsbeleid. Zet in samenwerking met de gezondheidssector gezamenlijke projecten op als aanzet tot geïntegreerd beleid. Betrek daar de gezondheidszorg mee in. Ga na welke positieve impact het inzetten op bos en groen kan hebben op de kosten binnen de gezondheidszorg.

Beleidswerf 6. Groepeer de expertise rond toegankelijkheidsbeleid en pas waar nodig het toegankelijkheidsbeleid aan. Doe dit in dialoog tussen beheerders en gebruikers, zodat er een maximaal draagvlak voor wordt gecreëerd. Houd bij het opstellen van toegankelijkheidsregels rekening met de factor 'nabijheid' en differentieer de regels mede op deze basis.

Thema 4. Het bos en zijn bure

Ruimtelijke ordening in Vlaanderen is een ingewikkelde materie. Toch moeten hierrond goede afspraken worden gemaakt om verschillende typen landgebruik te laten plaatsvinden. Iedere functie heeft natuurlijk zijn belang. Bij bosuitbreiding moet ook goed nagedacht

worden over de ruimtelijke inpassing. Zo moet er rekening worden gehouden met landbouwers, eigenaars, gemeenten en het belang van open natuur. Ook moet bosuitbreiding juist daar zijn waar de nood het hoogst is. Bijvoorbeeld rond steden en woonkernen.

Beleidswerf 7. Zet, in overleg met de diverse actoren, een ambitieuze agenda op om te komen tot definitieve ruimtelijke bestemmingen binnen de Vlaamse open ruimte. Werk gebiedsgericht en systematisch. Maak voldoende menskracht, expertise en middelen vrij om dit proces binnen realistische termijnen tot een goed einde te brengen. Vraag hiertoe ook het engagement van de betrokken actoren. Stel, in overleg met de actoren, onafhankelijke (landschaps)regisseurs aan om de processen te begeleiden en tot een goed einde te brengen. Leg de link met het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Beleidswerf 8. Breng het bos naar de bewoning (en niet de bewoning naar het bos). Zet sterk in op het verbossen en vergroenen van de beschikbare openbare ruimtes in en rond steden en gemeenten. Streef ernaar om voor iedere stad of gemeente minstens een (speel)bos te voorzien. Zorg voor een goed evenwicht tussen de draagkracht van de bossen en de recreatie erin. Ontwikkel verbindingen tussen de (beboste) rand en de woonwijken. Stimuleer op gemeentelijk vlak opnieuw een 'vernatuurlijking' van particuliere tuinen door een beleid van positieve incentives. Breng zo mens en natuur terug dicht bij elkaar.

Thema 5. Uitdagingen voor het Vlaamse bosbeheer

In het sterk verstedelijkt en versnipperd Vlaanderen is bosbeheer een uitdaging. Niet alleen de bossen zelf liggen erg versnipperd door het landschap waardoor planten en dieren van verschillende populaties niet meer met elkaar in contact kunnen komen, ook het eigendom is zeer versnipperd. De gemiddelde oppervlakte per eigenaar ligt onder de 1 hectare, dit heeft zeer nadelige gevolgen voor de effectiviteit van het beheer. Zowel voor private beheerders als voor exploitanten levert dit een niet te onderschatten meerkost op.

Beleidswerf 9. Voer een actief beleid van ontsnippering op drie terreinen: fysieke ontsnippering, ontsnippering in beheer en ontsnippering in eigendom. Maak bij de ontsnippering van het beheer gebruik van de instrumenten in het natuurdecreet: stimuleer samenwerking tussen diverse types eigenaars en beheerders (privé, overheid, natuurverenigingen). Bij ontsnippering van het beheer hoort ook ontsnippering van de kennis. Stimuleer daarom ook de gezamenlijke kennisopbouw. Werk een goede instrumentmix uit en zet hier volledig op in.

Beleidswerf 10. Ontwikkel een beleid gericht op het versterken van de houtproductie. Koppel dit aan een verbeterd ecologisch beheer. Betrek de exploitant hierbij. Ondersteun het investeren in nieuwe duurzame ontginningstechnieken. Steun initiatieven om kennis en inzicht inzake houtproductie bij een breder publiek te stimuleren.

Thema 6. De Bosfinanciering

Natuurlijk kost bosbeheer ook geld. Zeker als ervoor wordt gekozen een bos op ecologische wijze te beheren gaat dit ten koste van de producerende, en dus renderende, functie. Dit is niet altijd erg want het belang van andere functies wordt niet onderschat. Toch moet men nadenken over het duurzaam financieren van beheer. Dit geldt eveneens voor bosuitbreiding, waarbij er nu grote noden zijn, maar de effectieve realisatie beperkt blijft.

Beleidswerf 11. Versterk de financiering van de verwerking van te bebossen gronden en het bosbeheer gericht op de realisatie van ecosysteemdiensten – door overheden,

natuurverenigingen of particulieren. Creëer een bosuitbreidingsfonds. Link bosfinanciering aan maatschappelijke diensten (ecosysteemdiensten) en zet daarbij in op alternatieve financieringsbronnen. Spreek ook intensiever de mogelijke Europese middelen aan (zoals PDPO). Stimuleer ook lokale overheden om meer en beter bos te realiseren.

Momentum

De lancering van de Toekomstvisie Bos en Samenleving komt op een goed moment. Recent werd het klimaatakkoord van Parijs ondertekend waarbij vele landen, waaronder België, zich schaarden achter ambitieuze doelstellingen om de invloed van de mens op het klimaat te temperen. Bossen kunnen daarbij helpen, vooral als ze daarvoor optimaal worden ingezet en beheerd.

In de komende anderhalf jaar vinden er belangrijke lokale, regionale en Vlaamse verkiezingen plaats waar de nieuwe toekomstvisie zeker een invloed op zal hebben. Het proces heeft een dynamiek teweeggebracht waardoor het draagvlak voor bos in Vlaanderen enorm is gegroeid.

Als bossector pakken we dit momentum graag met beide handen aan om het bos, en allen die daarbij zijn betrokken, in een opwaartse spiraal te brengen. We rekenen daarbij op politieke wil en het engagement van alle Vlamingen. Zo creëren we een rijker bos voor een rijkere samenleving.

Interreg
France-Wallonie-Vlaanderen

Feel Wood
Forêt Pro Bos

